

WYMAGANIA EDUKACYJNE-KLASA CZWARTA: LITERATURA PO 1939 ROKU

Wymagania edukacyjne są zintegrowane z planem nauczania *Przeszłość to dziś*. Wymagania dostosowano do sześciostopniowej skali ocen.

Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
<p>Katastrofizm lat 30. Cz. Miłosz, O książce</p> <p>J. Czechowicz, żal</p> <p>K.K. Baczyński, Pokolenie</p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY K. K. Baczyński, <i>Pokolenie</i> (rys.) zdjęcia z klęski wrześnieowej i powstania warszawskiego</p>	<p>– na podstawie czytanych wierszy określa nastroje lat 30. (rozczarowanie, niepewność, przecucie katastrofy itp.</p> <p>– w poezji i malarstwie wskazuje i interpretuje (w kontekście dzieł) niektóre ważne tematy i obrazy katastroficzne, np. młyn, miasto</p> <p>– interpretuje czytane wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy kierowanej przez nauczyciela</p> <p>– określa charakter przestrzeni ukazanej w</p>	<p>– wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych, znajduje ich odbicie w czytanych wierszach i w sztuce (kryzys ekonomiczny, nędza, bezrobocie, narodowe ruchy faszystowskie, widmo rewolucji, totalitaryzmy itp.)</p> <p>– dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza</p> <p>– określa, jaki portret ludzi swej epoki kreśli poeta (krytyka współczesności)</p> <p>komentuje występujące w wierszu relacje między realnym</p>	<p>– podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (a zwłaszcza o Miłoszu),</p> <p>– analizuje i interpretuje czytane utwory</p> <p>□ przedstawia wyłaniający się z czytanych wierszy syntetyczny obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny</p>	<p>– rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza, wskazuje związaną z nim tradycję literacką dokonuje syntezy wiadomości na temat katastrofizmu w literaturze i sztuce różnych epok, uwzględnia utwory literackie (np. <i>Hymny</i> Kasprowicza) i dzieła innych sztuk poznane w klasie II</p> <p>utwory – wskazuje i interpretuje motywy symboliczne</p> <p>– wie, jaką rolę przypisywali poeci okupacyjni artyście (organizator wyobraźni</p>	<p>– *przedstawia ogólne założenia diagnozy upadku kultury przedstawione w książce Zmierzch Zachodu Spenglera, informacje o antyutopiach takich, jak Nowy wspaniały świat Huxleya, i o katastroficznych przecuciach Witkacego (na podstawie informacji z podręcznika)</p> <p>– *w wierszu Miłosza odczytuje echa przecucia „zmierzchu kultury”</p> <p>– podaje podstawowe</p>

	<p>wierszach</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa nastrój czytanych utworów – krótko przedstawia poetów pokolenia wojennego: Baczyńskiego, Gajcego, Borowskiego – wyjaśnia określenie „poeci spełnionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”), odwołując się do przeczuc przedwojennych katastrofistów i wyjaśniając metaforę apokalipsy – na podstawie czytanych utworów przedstawia obraz wojny jako apokalipsy – odwołując się do przeczytanych utworów, wyjaśnia, na czym polega tragizm i heroizm pokolenia wojennego 	<p>czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje katastroficzne wizje w wierszu Czechowicza, – w czytanych wierszach wskazuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) – na podstawie czytanych wierszy określa główne cechy poetyki katastroficznej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) – opisuje budowę czytanych wierszy, odróżnia wiersze tradycyjne od awangardowych – w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiperbolizacje, metafory 		<p>narodowej)</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wizję trudnego człowieczeństwa zawartą w wierszach Baczyńskiego 	<p>informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji</p>
--	--	---	--	--	--

		<p>nacechowane emocjonalnie, inne środki składniowe i leksykalne</p> <ul style="list-style-type: none">– nazywa wartości (także przeciwstawne) obecne w czytanych utworach– wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, iż poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu pokolenia– interpretuje zawarty w czytanych wierszach obraz wojny jako rozpadu ogólnoludzkiego porządku i upadku uniwersalnych wartości – wskazuje, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny spoczywający na poecie i człowieku			
--	--	---	--	--	--

6. Po katastrofie – literatura wobec zagłady					
<p>T. Borowski, wybrane opowiadania, np.: <i>Dzień na Harmenzach</i>, <i>Proszę państwa do gazu</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY *K. Moczarski, <i>Rozmowy z katem</i></p> <p>*J. J. Szczepański, <i>Święty</i></p>	<p>– streszcza, relacjonuje (i komentuje) wybrane opowiadania oświęcimskie Borowskiego, wykorzystując wiadomości z historii na temat obozów koncentracyjnych</p> <p>– interpretuje czytane fragmenty opowiadań, opierając się na analizie tekstu (opisuje rzeczywistość obozową, analizuje ludzkie postawy i sposób ich przedstawienia)</p> <p>– wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany”</p>	<p>– przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa totalitarnego – kwintesencja systemu hitlerowskiego)</p> <p>– na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wskazuje fragmenty świadczące o jego uprzedmiotowieniu</p> <p>– w interpretacji opowiadań wykorzystuje wiedzę historyczną oraz wiadomości biograficzne o autorze, odróżnia Tadka-bohatera literackiego od postaci pisarza</p>	<p>- charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji – odwołując się do tekstu, c ji (behawioryzm, styl lapidarny)</p> <p>– w czytanych opowiadaniach wskazuje cechy dokumentu i literatury pięknej</p>	<p>– komentuje przedstawiony przez Borowskiego obraz więźnia obozów hitlerowskich, zestawiając go z człowiekiem totalitarnym (Arend) oraz z osobowością autorytarną (Adorno); wyciąga wnioski, wykorzystuje je w dyskusji</p> <p>– omawia kontrowersje, jakie budziły opowiadania Borowskiego, i wskazuje ich przyczyny („sprawa Borowskiego”)</p>	<p>– *uzasadnia, iż opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny</p> <p>– *przedstawia diagnozę kultury europejskiej postawioną przez Borowskiego (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa)</p> <p>– *wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma behawiorystyczny styl opowiadań fakultatywnie</p> <p>– wskazuje różne przykłady postaw ludzkich wobec systemu totalitarnego w literaturze dokumentalnej, np.: *porównuje obraz człowieka „urobionego” przez</p>

<p>Ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności G. Herling-Grudziński, <i>Inny świat</i> (utwór czytany w całości)</p>	<p>– streszcza, opowiada, relacjonuje fragmenty utworu w kontekście wiedzy historycznej i biografii autora, wskazuje dokumentalny charakter książki – przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu</p>	<p>– rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, określa zasadę kompozycji i sposób prowadzenia narracji – szczegółowo analizuje i interpretuje wskazane fragmenty (np. studium męczeństwa Kostylewa) – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu (ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności, obraz człowieka, który nie chce się poddać złu i tragicznemu losowi) – interpretuje <i>Inny świat</i> jako wyraz odmowy poddania się złu</p>	<p>– porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i <i>Innym świecie</i> (przedstawia „spór” Grudzińskiego z Borowskim) – porównuje styl opowiadań Borowskiego (lapidarny) i <i>Innego świata</i> (więcej środków stylistycznych, epitety, metafory itd.)</p>	<p>– podaje podstawowe informacje o Herlingu- Grudzińskim jako więźniu łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym (a także o środowisku „Kultury” oraz jej znaczeniu) • – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym przesłaniem utworu</p>	<p>system – bohatera opowiadań Borowskiego i Stroopa z <i>Rozmów z katem Moczarskiego</i> • *porównuje postawy więźniów i ich stosunek do wartości – w opowiadaniach Borowskiego i <i>Świątym Szczepańskiego</i> – *wymienia inne ważne publikacje i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag” - *formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej, stosunku do cierpienia, wolności i zniewolenia itp.</p>
<p>Polak patrzy na mury getta i tragedię narodu ży- dowskiego Cz. Miłosz, <i>Campo di Fiori</i> *A. Rudnicki, <i>Wielkanoc</i></p>	<p>– interpretuje czytane utwory, odnajdując w nich literackie świadectwo Holocaustu</p>	<p>- określa funkcję powiązania dwóch planów czasowych w wierszu Miłosza – interpretuje sens „morałów” wskazanych w wierszu Miłosza oraz odautorskiej refleksji o „samotności ginących”</p>	<p>– interpretuje czytane utwory, wykorzystując wiadomości z lekcji historii i różnych źródeł na temat Holocaustu - wyjaśnia znaczenie i *pochodzenie słowa „holocaust”</p>	<p>– przeprowadza analizę i pogłębioną interpretację wiersza Miłosza, opisuje jego kompozycję, ukształtowanie języka artystycznego, funkcję środków stylistycznych itp.</p>	<p>– *porównuje sposób ukazania tragedii narodu żydowskiego w poszczególnych utworach (np. zarysowaną perspektywę i przestrzeń poetycką,</p>

<p>Walka o godną śmierć H. Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> PROPONOWANE KONTEKSTY A. Świrszczyńska, <i>Budowałam barykadę</i> informacje o powstaniu warszawskim</p>	<p>– przedstawia faktograficzny charakter książki Krall, m.in. wyjaśnia, kim jest Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim – na podstawie relacji Edelmana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – wyjaśnia znaczenie słowa holocaust</p>	<p>– w świetle wiersza określa wskazane przez Miłosza zadanie poety i poezji</p> <p>– wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmana i określa, co je łączy – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman twierdzi, iż „nie nadaje się na bohatera” i odrzuca wszelkie sugestie heroizacji powstania w getcie – w utworze Krall wskazuje cechy reportażu</p>		<p>– odczytuje wiersz Miłosza jako świadectwo ciągłości historycznego doświadczenia ludzi</p> <p>– na podstawie relacji Edelmana i materiałów zamieszczonych w podręczniku (np. cytatów z tekstów Nałkowskiej, Iwaszkiewicz) przedstawia tragedię getta warszawskiego i stosunek do niej Polaków – określa, jak Edelman łączy konwencję pięknego umierania z historią swojego pokolenia (przytacza cytaty) – określa sposób zapisania i przekazania doświadczeń czasu zagłady w znanych sobie utworach (synteza)</p>	<p>ukazanych bohaterów, sytuację liryczną, „ja” liryczne, formę podawczą i przynależność gatunkową utworów, ukształtowanie języka artystycznego itp.)</p> <p>– *ocenia, w jaki sposób polscy pisarze traktowali (i poruszali) kwestię odpowiedzialności za eksterminację narodu żydowskiego – *wskazuje poetów, których mógłby określić mianem moralisty, i uzasadnia swój wybór</p>
---	--	---	--	--	--

<p>Człowiek, który ocalał T. Różewicz, <i>Matka powieszonych,</i> <i>Ocalony,</i></p> <p>PROPONOWANE KONTEKSTY Z. Nałkowska, <i>Medaliony</i> (przypomnienie, kontekst do wierszy Różewicza)</p>	<p>– interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując kontekst historyczny oraz kontekst literacki poznanych wcześniej utworów ukazujących człowieka i jego system wartości – określa, kim jest (w poezji Różewicza) człowiek, który ocalał z katastrofy</p>	<p>– odwołując się do czytanych wierszy, wskazuje moralistyczny wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie (odrzućcie zbędną ekspresję, „mówienie ze ściśniętym gardłem”, wątpliwość, czy możliwa jest „sztuka po Oświećmie”)</p>	<p>– interpretuje wiersze Różewicza jako obraz samoświadomości człowieka ocalonego z zagłady – na podstawie czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega Różewiczowski system wersyfikacyjny</p>	<p>– w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami</p>	<p>- zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?” (m.in. opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji i gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z podręcznika i znalezione samodzielnie w szkolnej bibliotece, internecie itp.) - przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, w której wykorzystuje różne materiały ilustracyjne - wiersz <i>Matka powieszonych</i> interpretuje w kontekście innych znanych sobie utworów zawierających motyw matki oplakującej</p>
--	---	--	--	---	---

					dziecko; określa sposób potraktowania uniwersalnego motywu przez Różewicza
Poeta przeciw zniewoleniu: Cz. Miłosz, <i>Który skrzywdziłeś</i>	- interpretuje wiersz Miłosza, charakteryzuje budowę wiersza	- interpretuje wskazane w wierszu powinności poezji i poety - charakteryzuje język poetycki wiersza	- określa etyczny wymiar zbrodni tyrana - charakteryzuje funkcję środków artystycznych zastosowanych w wierszu - interpretuje wiersz Miłosza w kontekście utworów z różnych epok ukazujących władzę tyrana (np. <i>Makbet</i> , III część <i>Dziadów</i>)	- określa społeczny i polityczny wymiar zbrodni tyrana - ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w literaturze - ukazuje funkcjonowanie motywu poezji i poety w kulturze	- C. Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i> (fragm.) - interpretuje <i>Zniewolony umysł</i> jako analizę mentalności intelektualistów „nawróconych” na marksizm i socrealizm - wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; podaje nazwiska najważniejszych jej przedstawicieli
Życie w państwie totalitarnym – poezja przeciwko zniewoleniu umysłów i zakłamaniu języka : S. Barańczak, <i>Spójrzmy prawdzie w</i>	- wie, że w życiu politycznym i kulturalnym PRL-u istniał nurt „świadectwa i sprzeciwu” sygnowany miesiącami politycznych przełomów; -wymienia niektórych twórców	- wykorzystując wiadomości z historii, lokalizuje najważniejsze wydarzenia literackie (tytuły, nazwiska, formacje) „historycznych” miesięcy (Czerwiec, Październik, Marzec, Grudzień, Sierpień) - potrafi zdefiniować pojęcia: język ezopowy,	- wymienia twórców należących do pokolenia „Współczesności”, - wie, czym był tzw. drugi obieg wydawniczy - na przykładzie czytanej wiersza wyjaśnia, jak Herbert	- określa postawę pokolenia „Współczesności” wobec rzeczywistości (na podstawie wiadomości z podręcznika) - na przykładzie wiersza Herberta wyjaśnia jak poeta reinterpretuje nawiązania kulturowe - przedstawia założenia	- dokonuje syntezy (np. w postaci referatu, eseju, rozprawki): „Różne reakcje literatury (filmu, sztuki...) na polityczną dyktaturę: powaga, śmiech, ironia...”

<p>oczy</p> <p>Z. Herbert, Potęga smaku</p> <p>*W. Młynarski, <i>Przyjdzie walec i wyrówna</i></p> <p>J. Kaczmarek, np. <i>Mury</i>,</p>	<p>mieszczących się w tym nurcie i ważne dzieła</p> <p>- interpretuje czytane utwory, wnioskuje na podstawie analizy:</p> <p>- interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście historycznym</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego „smak” okazuje się kategorią etyczną (z jakimi wartościami się wiąże)</p> <p>- interpretuje wiersze poetów Nowej Fali jako próbę odkłamania języka i ukazania prawdy społecznej</p> <p>- w czytanych wierszach wskazuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali</p>	<p>satyra, ironia, groteska – odnajduje te cechy w czytanych utworach.</p> <p>- interpretuje utwory, dostrzega i umie rozszyfrować w nich aluzje polityczne i historyczne</p> <p>- wskazuje frazeologizmy i potoczny w wierszu Barańczaka, określa ich funkcje</p> <p>- interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście kulturowym, filozoficznym</p> <p>-w wierszu Herberta wskazuje i komentuje nawiązania kulturowe</p> <p>- w czytanych wierszach wskazuje interpretuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali</p> <p>- wyjaśnia, czym jest manipulacja językowa, podaje przykłady w wierszach poetów Nowej Fali wskazuje demaskowanie manipulacji i</p>	<p>nawiązuje do tradycji kultury</p> <p>- wymienia poetów Nowej Fali,</p> <p>- wyjaśnia określenie „poezja stanu wojennego”</p>	<p>ideowe i artystyczne Nowej Fali (na podstawie informacji z podręcznika i czytanych wierszy)</p> <p>- wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odwołując się do wierszy poetów Nowej Fali</p> <p>- na konkretnych przykładach (np. zaczerpniętych z mediów) przedstawia mechanizmy manipulacji językowej</p>	
--	---	---	---	---	--

		zakłamania języka			
Egzystencjalizm: Syzyf – człowiek absurdalny A. Camus, Dżuma	- streszcza fabułę powieści i opisuje jej świat przedstawiony -porównuje opisy Oranu i życia jego mieszkańców w czasie kolejnych etapów rozwoju epidemii, interpretuje zauważone zmiany - prezentuje i charakteryzuje bohaterów utworu,	wskazuje paraboliczny charakter „Dżumy” - wyjaśnia, na czym polega samotność bohaterów utworu, odnosi ją do egzystencjalistycznej koncepcji bytu ludzkiego- - uzasadnia, iż bohaterowie <i>Dżumy</i> reprezentują różne postawy ludzkie wobec zła, np.: 1. charakteryzuje doktora Rieux i jego filozofię życiową 2. przedstawia dylematy Ramberta i zachodzące w nim zmiany 3. przedstawia przemiany w światopoglądzie ojca Peneloux	- przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, - określa klimat kultury europejskiej, w jakim zrodził się egzystencjalizm XX w. (na podstawie podręcznika) - określa, w jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na literaturę - na przykładach bohaterów powieści określa, jakiego wygnania doświadcza	dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze rozprawkę na ten temat -przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: Camusa; wymienia ważne dla niej pojęcia	dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze esej na ten temat - przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: *Kierkegaarda, *Heideggera, Sartre’a - określa, w

		<p>4. w odniesieniu do postaci Tarrou wyjaśnia czym jest wg Camus świętość i czyste sumienie</p> <p>- rozpoznaje paraboliczny charakter dżumy opisanej w powieści (przy dostrzeżeniu realizmu jej opisów)- interpretuje motto powieści i określa jej przesłanie</p>	<p>człowiek w zamkniętym świecie</p> <p>-</p> <p>- interpretuje <i>Dżumę</i> jako filozoficzną parabolę ukazującą tragizm ludzkiej egzystencji i postawy ludzkie wobec zła</p>	<p>- podaje ogólne informacje o Camusie jako wielkim moralisście XX w., filozofie i pisarzu i jego najważniejszych utworach (na podstawie wiadomości z podręcznika)</p> <p>- wskazuje wojnę, okupację i obozy jako genezę koncepcji filozoficznej Camusa (obraz człowieka i jego cierpienia)</p> <p>- odnosi utwór do założeń filozofii egzystencjalistycznej, wskazuje w powieści jej kluczowe pojęcia (np. śmierć, samotność, wolność i uwięzienie),</p>	<p>jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na sztukę (malarstwo, film)</p> <p>- rozpoznaje w utworze obraz tragicznej egzystencji „człowieka absurdałnego” itp.</p> <p>- porównuje sposób ukazania tragizmu egzystencji człowieka w <i>Dżumie</i> i innych wybranych utworach literackich</p> <p>- przedstawia różnorodne funkcjonowanie motywu choroby w dziełach kultury</p>
--	--	---	--	--	--

<p>Bilans Różewicza –</p> <p>T. Różewicz, np. <i>Strach, Spadanie, Drewno</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje wiersze Różewicza, przywołując utwory wcześniej poznane (np. <i>Ocalony</i>) i ich kontekst historyczny, - określa właściwości języka poetyckiego Różewicza obecność środków stylistycznych, frazeologię 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie znaczenie dla człowieka ma świadomość istnienia stałych wartości, „góry” i „dołu”, obawa przed upadkiem moralnym - wskazuje różnice znaczeniowe między „upadkiem” a „spadaniem” - analizuje w poezji Różewicza dobór rzeczowników i znaczenia, w jakich występują, składnię, odnajduje utarte zwroty językowe, frazeologizmy, schematy różnych wypowiedzi; interpretuje je 	<ul style="list-style-type: none"> - na podstawie znanych tekstów kultury przedstawia symbolikę góry i dołu w kulturze europejskiej - określa, jaką funkcję w poezji Różewicza pełni milczenie 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przykłady konkretyzacji metafor, omawia ich funkcje - na podstawie czytanych wierszy oraz wiadomości z podręcznika określa, jaką ocenę kultury europejskiej zawarł poeta w swojej twórczości 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia motywy „pierwszego upadku” (strącenia zbuntowanych aniołów) i jego kulturową interpretację; przywołuje zawierające go różne teksty kultury - dokonuje syntezy: „Jak literatura różnych epok ukazywała upadek człowieka i związaną z nim koncepcję kondycji ludzkiej
---	--	---	--	--	--

		<p>jako kompromitację słów i wyrażeń, które zatraciły swoje znaczenia, wyraz pustosłowania, chaosu pojęciowego i moralnego, w jakim żyje współczesny człowiek</p> <p>– przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.</p>			
<p>Poezja wobec dylematów egzystencji – np. W. Szymborska, <i>Obmyślam świat, Utopia</i></p>	<p>– ocenia „drugie wydanie świata” w</p>	<p>– wskazuje i formułuje pytania (problemy) filozoficzne</p>	<p>– odczytuje sprzeciw wobec śmierci</p>	<p>podaje ogólne informacje o autorach czytanych</p>	<p>*interpretuje dzieła malarskie reprezentujące nurt</p>

	<p>wierszu Szymborskiej – opisuje właściwości języka poetyckiego Szymborskiej (gry znaczeniami wyrazów)</p> <p>– w wierszach Szymborskiej rozpoznaje ironię,</p> <p>– analizuje język poetycki czytanych wierszy pod kątem słownictwa (np. powtarzające się rzeczowniki i czasowniki), składni, obecności potocyzmów i poetyzmów, wymieszania</p>	<p>obecne w wierszach Szymborskiej – przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp.</p> <p>- ukazuje wykorzystanie przez Szymborską podobieństw brzmieniowych wyrazów, rozbijanie frazeologizmów, itp.</p> <p>– w wierszach Szymborskiej rozpoznaje sarkazm, parodię; określa ich funkcje</p>	<p>zawarty w wierszach poetki</p> <p>– przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga itp</p>	<p>wierszy (na podstawie podręcznika)</p> <p>– rozpoznaje filozoficzny kontekst czytanych wierszy – Szymborskiej (np. dialektyka jako sztuka poszukiwania prawdy, poglądy na zmienność i trwanie, istnienie i nicość itp.)</p>	<p>egzystencjalistyczny w sztuce</p> <p>- przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym wartości i problematykę różnych nurtów poezji współczesnej (bierze pod uwagę np. wiersze z podręcznika, teksty piosenek młodzieżowych i inne grupy tekstów)</p>
--	---	---	--	--	--

	konwencji i stylów				
Za co kochamy Mrożka? - <i>S. Mrożek, Tango</i>	<p>-charakteryzuje przestrzeń sceniczną dramatu, wygląd, zachowanie i język bohaterów, określa ukazany w ten sposób obraz świata</p> <p>– wyjaśnia, jak ukazany jest motyw buntu pokoleniowego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny klęski Artura</p> <p>– charakteryzuje postawę i poglądy Edka, określa jego rolę w</p>	<p>– zestawia poglądy na kulturę przedstawicieli trzech pokoleń ukazanych w dramacie</p> <p>– określa, jaką rolę odgrywa w dramacie motyw ślubu (odnosi go do tradycji literackiej)</p> <p>- określa rolę Edka i Artura w dramacie</p> <p>– odczytuje <i>Tango</i> jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dramat o źródłach tyranii • obraz egzystencjalnych problemów człowieka współczesnego • dramat o przemianach kulturowych 	<p>-odczytuje „Tango” jako dramat o przemianach kulturowych</p> <p>- dokonuje syntezy: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok” (powtórzenie i zebranie materiału)</p> <p>– rozpoznaje w dramacie cechy tragikomedii rodzinnej</p> <p>– wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga,</p>	<p>- wskazuje elementy konwencji groteskowej i określa jej funkcje -</p> <p>□przygotowuje samodzielną prezentację z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok”</p>	<p>wyjaśnia termin „teatr groteski” – odnosząc go do <i>Tanga</i></p> <p>– kojarzy postać Edka oraz jego relacje z innymi postaciami z wydarzeniami historycznymi ostatnich kilkudziesięciu lat</p> <p>- wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga, odnosząc go do recepcji kulturowej tego tańca</p>

	<p>dramacie</p> <p>– ocenia postawy reprezentowane przez postacie sceniczne (np. Artura, Edka, Eugeniusza, Stomila i Eleonory)</p>		<p>informacje z eseju</p>		
<p>Poeta w świecie kultury i historii</p> <p>a.- np. Cz. Miłosz, <i>Przedmieście, Wiara, Miłość, Zakłęcie</i></p>	<p>- analizuje i interpretuje czytane wiersze Miłosza</p> <p>– określa, kim jest podmiot liryczny czytanych wierszy i jakie są jego relacje z autorem (z tej perspektywy ocenia przedstawione w wierszach poglądy)</p> <p>- wskazuje, w czym poeta</p>	<p>– omawia filozoficzne przesłanie wierszy z cyklu <i>Świat</i></p> <p>- wskazuje na stałe cechy języka poezji Miłosza (np. posługiwanie się obrazowym przykładem, aforystyczność, stosowanie epitetów i metafor, przejrzystość składni itp.)</p> <p>- dostrzega w wierszach odniesienia do kulturowego motywu</p>	<p>- określa, na czym polega oszczędność formy poetyckiej w wierszach Miłosza i jaka jest jej funkcja</p> <p>– przedstawia relacje między „naiwną” formą wierszy z cyklu <i>Świat</i> a ich doniosłym przesłaniem filozoficznym</p> <p>– tłumaczy na czym polega postawa</p>	<p>- wyjaśnia terminy: liryka roli, monolog „persony” lirycznej; odnosi je do formy podawczej czytanych wierszy</p> <p>– na przykładach czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega nowa technika poetycka Miłosza (równorzędność warstwy</p>	<p>- przedstawia, jak Miłosz postrzega historię i jak pojmuje odpowiedzialność moralną człowieka (także na podstawie poznanych wcześniej wierszy poety; synteza materiału)</p>

<p><i>b. Zbigniew Herbert, np. Przesłanie Pana Cogito, Tamaryszek, Powrót prokonsula</i></p>	<p>upatruje ocalenia wartości, ładu, człowieczeństw a – opisuje język poetycki Miłosza, – wskazuje i interpretuje – krajobrazy (przestrzeń poetycką) w różnych wierszach Miłosza, – w wierszu <i>Zakłęcie</i> wskazuje „powszechnie idee” ustanowione przez rozum; – analizuje zamieszczoną w podręczniku autorską interpretację wiersza <i>Przedmieście</i> - analizuje i interpretuje</p>	<p>„ogrodu” i „cmentarza” – w wierszu <i>Zakłęcie</i> wyjaśnia klasyczne pojęcie „rozumu” jako mocy tworzenia wartości i przeciwstawiani a się rozpaczy – określa, jaką wartość przypisuje Miłosz słowu poetyckiemu, a jakie kompetencje – poecie - wyjaśnia określenie</p>	<p>ironiczna w wierszach Miłosza (na konkretnych przykładach) – prezentuje informacje o życiu i twórczości Herberta, wykorzystuje fragment dziennika Tyrmanda (zakres wiadomości z podręcznika) – interpretuje postać Pana Cogito jako obraz problemów moralnych współczesnego</p>	<p>realistycznej, opisowej i symbolicznej utworu) – na podstawie czytanych wierszy określa, jakich wartości poszukuje Miłosz w tradycji kultury – wyjaśnia, co to znaczy, że w wierszach Herberta klasycyzm jest znakiem postawy moralnej - na podstawie poznanych (także wcześniej)</p>	<p>- dokonuje syntezy: wymienia poetów XX w., których określa się mianem klasyków, wskazuje, w jaki sposób nawiązywali do wzorców i ideałów klasycznych; wyjaśnia, w jaki sposób postawa klasyczna była odpowiedzią na zagrożenia współczesności</p>
--	--	--	--	--	--

	<p>czytane wiersze Herberta</p> <p>– identyfikuje podmiot liryczny wiersza <i>Tamaryszek</i> jako poetę, wskazuje jego nowe powinności</p> <p>– określa, jak Herbert postrzega zadania poety wobec ludzkich cierpień, wskazuje kontekst historyczny tych poglądów</p> <p>– przedstawia bohatera lirycznego wiersza</p> <p>– na podstawie <i>Przesłania...</i> przedstawia poetyckie</p>	<p>„poetyka kontemplacji” i odnosi je do wiersza <i>Tamaryszek</i> oraz do innych utworów Herberta</p> <p>- określa funkcję kostiumu antycznego w wierszu <i>Powrót prokonsula</i>, wskazuje dawne ideały i wartości, które zostały w ten sposób przywołane, określa, jakie miejsce we współczesnym świecie przyznaje m poeta</p> <p>- w utworze <i>Przesłanie Pana Cogito</i> wskazuje kartezyjański rodowód bohatera lirycznego</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega heroizm moralny i tragizm Herbertowskiego Pana Cogito</p> <p>– na przykładach poznanych wierszy uzasadnia, że Herbert uczynił tradycję kultury językiem poetyckiej komunikacji</p>	<p>intelektualisty</p>	<p>wierszy określa, jak Herbert wykorzystuje dziedzictwo przeszłości kulturowej (synteza)</p>	
--	---	--	------------------------	---	--

	kredo Herberta jako współczesnego moralisty				
Białoszewski – poeta „osobny”. <i>Donosy rzeczy- wistości – np. w ywód jestem ’u, namuzowywanie, Ja stróż latarnik nadaję z mrówkowca, Śmierć</i>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwory Białoszewskiego o – określa świat poetycki jego wierszy (przestrzeń, ludzi, przedmioty, działania będące przedmiotem namysłu i poetyckiego opisu) – na podstawie czytanych wierszy wskazuje „gry z językiem” i eksperymenty Białoszewskiego o prowadzące do stworzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego poezję Białoszewskiego o zalicza się do nurtu lingwistycznego – tłumaczy, czym jest lingwistyka (językoznawstwo), co stanowi przedmiot jej badań – określa, jak język Białoszewskiego o zmienia sposób widzenia rzeczywistości (odkrywanie rzeczy zwykłych, uwznioślanie codzienności, fascynacja banałem i szczególnie codzienności, metamorfozy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest literatura faktu, – wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna” , odnosząc go do Białoszewskiego – analizuje specyficzne dla Białoszewskiego środki językowe (np. rozbijanie słów, zamianę kategorii gramatycznych , dopisywanie nowych końcówek, kojarzenie słów odległych znaczeniowo 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia obraz śmierci w wierszu Białoszewskiego o na tle kulturowej tradycji motywu - □ przedstawia rozwój literatury faktu w latach 70., wymienia najważniejszych twórców i interesujące ich tematy (ogólnie, w zakresie wiadomości z podręcznika) – określa, jaką rolę odgrywa zapis i kształt graficzny wiersza (segmentacja tekstu, krótkie wersy, wcięcia, 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje zbieżność eksperymentów Białoszewskiego o z kierunkami poszukiwań neoawangardy zachodniej lat 60. (np. obserwowanie życia codziennego, zwykłych sytuacji, działania artystyczne, happeningi, komponowanie dzieła z odpadów, przedmiotów gotowych itp.) – na podstawie czytanych fragmentów przedstawia, jaki obraz powstania warszawskiego zawarł Białoszewski w

	<p>własnego języka poetyckiego</p> <p>– określa, w jaki sposób Białoszewski mówi o sprawach egzystencjalnych: życiu, śmierci...</p>	<p>zwykłych przedmiotów itp.)</p> <p>– przedstawia, jaki był stosunek Białoszewskiego do tradycji</p> <p>– na podstawie analizy wskazanych wierszy określa, czym dla Białoszewskiego jest wiersz i pisanie poezji</p>	<p>na podstawie podobieństwa brzmieniowego, wprowadzanie instrumentacji głoskowej, wytrącanie słów z ich naturalnego kontekstu itp.)</p> <p>– na przykładach znanych utworów pokazuje, jak literatura piękna łączy się z publicystyką lub osobistymi świadectwami</p> <p>– określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które – do publicystyki (dokumentu)</p>	<p>odstępy itp.)</p> <p>– wyjaśnia słowo „epifania” i określa, jaki efekt wywołuje odniesienie go do przedmiotów codziennego użytku</p> <p>□□ dokonuje syntezy: przedstawia Białoszewskiego o jako poetę na tle tradycji literackiej (różnych koncepcji poety)</p>	<p><i>Pamiętniku z powstania warszawskiego</i></p> <p>- analizuje język <i>Pamiętnika...</i>; odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję takiego zabiegu</p> <p>– podaje najważniejsze gatunki z pogranicza literatury pięknej i dokumentu (reportaże, pamiętniki, dzienniki, wywiady)</p> <p>- przedstawia informacje o życiu i twórczości Białoszewskiego, w tym również o jego poszukiwaniach teatralnych, Teatrze</p>
--	---	---	---	--	---

					<p><i>Osobnym itp. (zakres z podręcznika)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - porównuje <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> z innymi utworami przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem - wskazuje przyczyny niechęci do fikcji literackiej w latach 70.
<p>Wypracowanie/dłuższa wypowiedź na temat</p>	<ul style="list-style-type: none"> - tworzy dłuższą wypowiedź pisemną i ustną na temat - wie, czym jest estetyka wypowiedzi - dba o estetykę własnych wypowiedzi – pisemnych i ustnych - dostrzega w wypowiedziach własnych i cudzych błędy językowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jaka jest norma składniowa współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie (na przykładzie konkretnych wypowiedzi) - wyjaśnia, jaka jest norma fleksyjna współczesnej polszczyzny i kiedy następuje jej naruszenie 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny błędów językowych pojawiających się w pracach uczniowskich - na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności - na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki - ma świadomość 	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje błąd językowy jako naruszenie normy - wyjaśnia, czym jest norma językowa, a czym uzus - buduje wypowiedzi o wysokim stopniu złożoności - stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki 	

	<p>poprawia je</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa podstawowe typy błędów językowych - odwołuje się do tekstów kulturowych - stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności - nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki - próbuje zwiększać własną kompetencję językową - nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany 	<p>(na przykładzie konkretnych wypowiedzi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - próbuje w wypowiedziach stosować podstawowe zasady logiki i retoryki - zwraca uwagę na własną kompetencję językową - stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki 	<p>własnej kompetencji językowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany - na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki - na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła - dokonuje interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> - stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki - w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany - poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki - odczytuje rozmaite sensy dzieła 	
--	---	---	--	--	--

- **Nauczyciel ocenia sprawdziany i kartkówki wg następującej skali:**

100% celujący

97 – 99% + bardzo dobry

87 – 96% bardzo dobry

84 – 86 + dobry

74 – 83% dobry

71 – 73% + dostateczny

60 – 70% dostateczny

57 – 59% + dopuszczający

46 - 56% dopuszczający

45% i poniżej niedostateczny

- **Nauczyciel ocenia pracę z tekstem, wypracowanie i wypowiedź monologową wg następującej skali:**

96 – 100% celujący

86 – 95% bardzo dobry

73 – 85% dobry

51 – 72% dostateczny

30 – 50% dopuszczający

29% i poniżej niedostateczny